

Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Β΄ Λυκείου

Τίτλος:

**«Έμφυλα στερεότυπα στον Γιούγκερμαν του Μ.
Καραγάτση»**

Συγγραφή: ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΟΥΚΗΣ

Εφαρμογή: ΒΑΡΒΑΡΑ ΡΟΥΣΣΟΥ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2015

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.5. Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας λογοτεχνίας: Βασίλης Βασιλειάδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: center@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Έμφυλα στερεότυπα στον Γιούγκερμαν του Μ.Καραγάτση

Εφαρμογή σεναρίου

Βαρβάρα Ρούσσου

Δημιουργία σεναρίου

Νικόλαος Κούκης.

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική λογοτεχνία

Τάξη

Β΄ Λυκείου

Σχολική μονάδα

Πρότυπο Πειραματικό ΓΕΛ Ηρακλείου

Χρονολογία

Από 2-03-2015 έως 3-04-2015.

Διδακτική/θεματική ενότητα

—

Διαθεματικό

Ναι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

Ι. Φιλολογικής ζώνης:

Νεοελληνική Γλώσσα

Χρονική διάρκεια

Εννέα (9) ώρες

Χώρος

Ι. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής, αίθουσα με διαδραστικό πίνακα.

II. Εικονικός χώρος: ιστολόγιο τάξης, Facebook.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Η εκπαιδευτικός ήταν ήδη εξοικειωμένη με τη χρήση νέων τεχνολογιών (ποικίλα εργαλεία όπως Tagxedo, Autocollage, Picasa κτλ.), αλλά και με τη δημιουργία και διαχείριση ψηφιακής τάξης (Edmodo, Wiki). Η έλλειψη εξοικείωσης με το Facebook αναπληρώθηκε από την ευκολία των μαθητών στη χρήση αυτού του μέσου κοινωνικής δικτύωσης. Επίσης, η εκπαιδευτικός είχε ήδη επανειλημμένα εφαρμόσει την ομαδοσυνεργατική μέθοδο, και μάλιστα, τόσο στο σχολικό έτος 2014-15 όσο και κατά την προηγούμενη χρονιά με τους ίδιους μαθητές· έτσι δεν δαπανήθηκε χρόνος για τον χωρισμό τους σε ομάδες.

Με δεδομένο τον υψηλό βαθμό ικανότητας των μαθητών στη χρήση του διαδικτύου και των ποικίλων εργαλείων, αλλά και στην ευχέρειά τους στη χρήση του Facebook, δεν απαιτήθηκε χρόνος για την εισαγωγή τους και τη γνωριμία με τα ψηφιακά εργαλεία που θα χρησιμοποιούσαν κατά την εφαρμογή του σεναρίου. Ο ρόλος του καθηγητή πληροφορικής ήταν υποστηρικτικός σε τεχνικά θέματα.

Πριν την έναρξη του σεναρίου, οι μαθητές είχαν διδαχθεί τον νατουραλισμό και την πεζογραφία του Μεσοπολέμου, οπότε είχαν μελετήσει τα βασικά τους γνωρίσματα, όπως αυτά αναφέρονται στην Εισαγωγή του σχολικού εγχειριδίου (σ. [15-16](#) και [271-272](#)) και όπως παρουσιάζονται στο [Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων](#).

Το τμήμα είχε τη δυνατότητα να μετακινηθεί σε αίθουσα με διαδραστικό πίνακα και σύνδεση στο διαδίκτυο για να γίνει η προβολή του απαραίτητου βίντεο στην αρχή του σεναρίου καθώς και η παρουσίαση των εργασιών των μαθητών την τελευταία ώρα εφαρμογής του σεναρίου.

Τέλος, αν και το σχολείο διαθέτει εργαστήριο πληροφορικής με τουλάχιστον έναν σταθμό εργασίας για κάθε ομάδα, ο οποίος έχει σύνδεση στο διαδίκτυο και εγκατεστημένα τα προγράμματα επεξεργασίας κειμένου και παρουσίασης, υπήρξε

δυσκολία στη χρήση του, καθώς σε ορισμένες από τις ημέρες εφαρμογής του σεναρίου έλαβε χώρα ο διαγωνισμός PISA. Το σενάριο τροποποιήθηκε και οι μαθητές εργάστηκαν σε άλλο χώρο του σχολείου με πρόσβαση στο διαδίκτυο και με δικούς τους φορητούς υπολογιστές.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Νικόλαος Κούκης, Έμφυλα στερεότυπα στον Γιούγκερμαν του Μ. Καραγάτση, Νεοελληνική Λογοτεχνία Β΄ Λυκείου, Θεσσαλονίκη 2013

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το θέμα του παρόντος διαθεματικού σεναρίου ήταν η μελέτη των έμφυλων στερεοτύπων στο μυθιστόρημα του Μ. Καραγάτση, *Γιούγκερμαν*. Οι μαθητές, με σημείο εκκίνησης της εργασίας τους τα αποσπάσματα του σχολικού βιβλίου, μελέτησαν τα αποσπάσματα που ορίζονταν στο αρχικό σενάριο, αλλά και αποσπάσματα επιλεγμένα από την εκπαιδευτικό ως κατάλληλα για την κατά το δυνατόν ολοκλήρωση της εικόνας ορισμένων χαρακτήρων του βιβλίου. Οι μαθητές, χωρισμένοι σε έξι ομάδες, μελέτησαν έξι συνολικά αντρικούς και γυναικείους χαρακτήρες του μυθιστορήματος. Με τη συνδρομή του μαθήματος της Νεοελληνικής Γλώσσας στο κεφάλαιο για τα στερεότυπα, και ιδίως τα έμφυλα στερεότυπα, οι ομάδες κλήθηκαν να σκιαγραφήσουν τους χαρακτήρες που μελέτησαν και να κατασκευάσουν την εικόνα τους/προφίλ στο Facebook. Με αυτόν τον τρόπο, κάθε ήρωας απέκτησε συγκεκριμένες ιδιότητες, τονίστηκαν τα έμφυλα γνωρίσματά του και ο ίδιος πήρε σάρκα και οστά μέσω της τεχνολογίας. Επιπλέον, οι ομάδες

χρησιμοποίησαν και άλλα διαδικτυακά εργαλεία για να αποδώσουν έμφυλα στοιχεία των ηρώων.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Σύμφωνα με το αρχικό σενάριο, επιδιώχθηκε οι μαθητές να γνωρίσουν: α) το μυθιστόρημα *Γιούγκερμαν* και μέσω αυτού τον συγγραφέα Μ. Καραγάτση, βασικό εκπρόσωπο των πεζογράφων της γενιάς του '30, β) τον νατουραλισμό, βάσει του οποίου γράφτηκε το εν λόγω έργο, γ) το λογοτεχνικό έργο ως αναπαράσταση των κοινωνικών στερεότυπων περί φύλων και μάλιστα σε ένα συγκεκριμένο χωροχρονικό πλαίσιο, τον Μεσοπόλεμο.

Ο σχεδιασμός του σεναρίου επέτρεψε την επίτευξη των στόχων με τη συνδρομή των ΤΠΕ. Οι μαθητές διάβασαν τόσο διαδικτυακά όσο και σε έντυπη μορφή τα αποσπάσματα, συνδυάζοντας με άνεση τις δύο αυτές αναγνωστικές πρακτικές, ενώ χρησιμοποίησαν και διαδικτυακά εργαλεία και κυρίως μέσα κοινωνικής δικτύωσης, γεγονός που διευρύνει την αντίληψή τους για τη χρήση της τεχνολογίας, ιδίως αναφορικά με το κοινωνικό δίκτυο Facebook. Η τεχνολογία φάνηκε στους μαθητές, κατά την εφαρμογή του σεναρίου, συμβατή με την ανάγνωση της λογοτεχνίας και ανατράπηκε η άποψη που είχαν αρκετοί ότι όποιος ασχολείται με το διαδίκτυο και την τεχνολογία δεν μπορεί να διαβάζει λογοτεχνία και πως η τελευταία δεν μπορεί να συνδυαστεί με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Αναφορικά με τις έμφυλες ταυτότητες, το σενάριο εμφανίστηκε ως συνέχεια των εργασιών των μαθητών στη θεματική ενότητα «Τα φύλα στη λογοτεχνία» με την οποία είχαν ασχοληθεί στην Α΄ Λυκείου. Επομένως, θεωρητικά κείμενα για το φύλο, που είχαν δοθεί στην προηγούμενη τάξη, μελετήθηκαν εκ νέου από τις ομάδες.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Με την εφαρμογή του σεναρίου επιδιώχθηκε οι μαθητές:

- Να γνωρίσουν, μέσα από ένα μυθιστόρημα του Μ. Καραγάτση, την καθημερινή ζωή και το αξιακό σύστημα των ανθρώπων που έζησαν στην Ελλάδα κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου,
- να αποκτήσουν νέες γνώσεις για τα στερεότυπα σχετικά με τα φύλα (στόχος για το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας, σύμφωνα και με τις Οδηγίες για τη Διδασκαλία των Φιλολογικών Μαθημάτων στο Γενικό Λύκειο, σ. 132), και να ανακαλέσουν γνώσεις για τα φύλα που είχαν αποκτήσει στην Α΄ Λυκείου με τη διδασκαλία της ενότητας «Τα φύλα στη λογοτεχνία»,
- να συνδέσουν, με σημείο εκκίνησης το μυθιστόρημα, τις έμφυλες στερεότυπες αντιλήψεις του Μεσοπολέμου συγκρίνοντάς τις με τις αντιλήψεις που επικρατούν σήμερα,
- να χρησιμοποιήσουν, για γνωστικούς σκοπούς, υπηρεσίες που ήδη γνωρίζουν στην καθημερινή τους ζωή, όπως οι πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης (Facebook),
- να γνωρίσουν μια διαφορετική πλευρά του Διαδικτύου, καθώς θα εργάζονταν με αυτό και δεν θα το χρησιμοποιούσαν ως μέσο διασκέδασης, ενώ παράλληλα θα το συνέδεαν με την ανάγνωση της λογοτεχνίας.

Γνώσεις για τη λογοτεχνία

Επιδιώχθηκε οι μαθητές:

- να γνωρίσουν το μυθιστορηματικό έργο του Μ. Καραγάτση μέσα από το *Γιούγκερμαν*,
- να κατανοήσουν τον νατουραλισμό ως λογοτεχνικό κίνημα στην πεζογραφία,

- να κατανοήσουν ότι το λογοτεχνικό κείμενο αναπαράγει κοινωνικά στερεότυπα και παρουσιάζει έμφυλες ταυτότητες ανάλογα με την εποχή στην οποία γράφτηκε.

Γραμματισμοί

Επιχειρήθηκε οι μαθητές να είναι σε θέση:

- να ανιχνεύσουν στοιχεία της ταυτότητας φύλου των ηρώων ενός μυθιστορήματος, βασισμένοι στις θεωρητικές γνώσεις που απέκτησαν στο πλαίσιο του μαθήματος της Νεοελληνικής Γλώσσας για τα έμφυλα στερεότυπα,
- να εντοπίσουν και να καταγράψουν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα ενός ήρωα του μυθιστορήματος και στη συνέχεια, με βάση αυτά τα χαρακτηριστικά, να δημιουργήσουν το προφίλ του στο Facebook.
- να χρησιμοποιήσουν το διαδικτυακό περιβάλλον ψηφιακής τάξης (ιστολόγιο) για να αναρτήσουν τις απόψεις τους και να σχολιάσουν τις απόψεις συμμαθητών τους, εκμεταλλευόμενοι τη δυνατότητα ανατροφοδότησης που παρέχουν αυτές οι εφαρμογές,
- να χρησιμοποιήσουν εργαλεία του διαδικτύου για να κατασκευάσουν κολάζ ή αφίσα με τις μορφές των ηρώων που μελέτησαν, βάσει των έμφυλων στερεότυπων που εντόπισαν.

Διδακτικές πρακτικές

Το σενάριο εφαρμόστηκε βασισμένο κυρίως στην ομαδοσυνεργατική μέθοδο. Η εκπαιδευτικός είχε ρόλο καθοδηγητικό και προσπάθησε να χρησιμοποιήσει τη φθίνουσα καθοδήγηση ενισχύοντας την αυτενέργεια των μαθητών. Στην αρχή ωστόσο του σεναρίου, κατά την ενημέρωση των μαθητών για το θέμα, το μυθιστόρημα και τον συγγραφέα χρησιμοποιήθηκε η μετωπική διδασκαλία και ο κατευθυνόμενος διάλογος.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Αρχικά, αφετηρία αποτέλεσε το αρχικό συνταγμένο σενάριο. Η διδασκαλία των έξι εκτεταμένων αποσπασμάτων από τον *Γιούγκερμαν* δεν είχε επιχειρηθεί στο παρελθόν από την εκπαιδευτικό. Το τμήμα είχε ήδη διδαχθεί ένα από τα αποσπάσματα από την *Αργώ* του Γ. Θεοτοκά, έργο της ίδιας εποχής, το οποίο όμως δε συγκίνησε τους μαθητές. Ο *Γιούγκερμαν* θεωρήθηκε ένα πολύ ενδιαφέρον κείμενο που αποδίδει με ζωντάνια τόσο την εποχή όσο και ορισμένους ανθρώπινους τύπους. Η συνανάγνωση των κειμένων του βιβλίου με άλλα αποσπάσματα, τα οποία θα έδιναν στους μαθητές μια πληρέστερη εικόνα για το έργο, σε συνδυασμό με τις γνώσεις για το ρεύμα του νατουραλισμού, που είχαν ήδη διδαχθεί, αποτέλεσαν μια ακόμη αφετηρία. Τέλος, αφορμή υπήρξε η επεξεργασία εκτεταμένων κειμένων στην Α΄ Λυκείου, κατά τη διδασκαλία της ενότητας «Τα φύλα στη λογοτεχνία». Οι μαθητές θα μπορούσαν πλέον, κατά ένα έτος ωριμότεροι, να ολοκληρώσουν τις γνώσεις τους σχετικά με το θέμα των φύλων και των έμφυλων στερεότυπων. Παράλληλα, εξασφαλίστηκε η διαθεματική προσέγγιση του θέματος των φύλων και εξετάστηκαν οι στερεότυπες αντιλήψεις, καθώς το ζήτημα των στερεότυπων αποτελεί αντικείμενο διδασκαλίας της Νεοελληνικής Γλώσσας στο κεφάλαιο [Βιογραφικά είδη «Θέματα για συζήτηση και έκφραση-έκθεση»](#).

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Η μελέτη ενός μυθιστορήματος όπως το *Γιούγκερμαν* δίνει την ευκαιρία στους μαθητές να έρθουν σε επαφή με το νεοελληνικό μυθιστόρημα της γενιάς του '30, να ανιχνεύσουν στοιχεία νατουραλισμού και να εμπεδώσουν έτσι τη θεωρητική γνώση τους για το ρεύμα αυτό. Επιπλέον, αφενός, η ποικιλία των χαρακτήρων του μυθιστορήματος, οι οποίοι κινούνται στην καθημερινότητα της εποχής, και αφετέρου, η επαφή των μαθητών, κατά την προηγούμενη σχολική χρονιά, με τη διδακτική ενότητα «Τα φύλα στη λογοτεχνία», δημιουργεί πρόσφορο έδαφος για τη μελέτη των

έμφυλων στερεοτύπων της μεσοπολεμικής Ελλάδας, τα οποία ανιχνεύονται εντός του μυθιστορήματος. Παράλληλα, είναι δυνατό να συνδυαστεί η μελέτη των έμφυλων στερεοτύπων, που εντοπίζονται στους χαρακτήρες του βιβλίου, με τα δεδομένα της σύγχρονης εποχής, ούτως ώστε να αποκτήσει η τάξη μια εικόνα της πορείας ή και της ιστορικής αλλαγής των έμφυλων στερεοτύπων από τον Μεσοπόλεμο έως σήμερα.

Συμπληρωματικά, όπως ειπώθηκε ήδη, στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας και στην ενότητα «Βιογραφικά είδη» υπάρχουν δραστηριότητες σχετικά με τον χαρακτηρισμό ατόμου, τις στερεότυπες αντιλήψεις, τον φυλετικό και κοινωνικό ρατσισμό. Στα δύο γλωσσικά μαθήματα (Νεοελληνική Λογοτεχνία και Νεοελληνική Γλώσσα) προστέθηκε και το μάθημα της Πληροφορικής, το οποίο συνέβαλε στην εφαρμογή του παρόντος διαθεματικού σεναρίου.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Οι έφηβοι μαθητές βιώνουν τη σχέση τους με την τεχνολογία και ιδίως με το διαδίκτυο ως αναπόσπαστο σχεδόν μέρος της καθημερινότητάς τους. Οι περισσότεροι, ωστόσο, χρησιμοποιούν την τεχνολογία ως μέσο διασκέδασης και λιγότερο ως υποστηρικτικό εργαλείο μάθησης. Με την εφαρμογή του σεναρίου αυτού επιδιώχθηκε, σύμφωνα και με το αρχικό σενάριο, η ενεργητική εμπλοκή των ΤΠΕ στη διδασκαλία της λογοτεχνίας. Στόχος ήταν η αλλαγή στάσης των μαθητών απέναντι στην τεχνολογία, με χρήση του διαδικτύου και μάλιστα των κοινωνικών δικτύων ως μέσου εμπέδωσης γνώσεων. Οι μαθητές κατά διάρκεια της προηγούμενης σχολικής χρονιάς χρησιμοποίησαν το διαδίκτυο και μάλιστα την ιστοεξερεύνηση για τις εργασίες τους. Στην Α΄ Λυκείου η τάξη είχε αντιμετωπίσει τη λογοτεχνία με νέο τρόπο προσέγγισης, όπως προβλέπεται από το [Νέο πρόγραμμα σπουδών](#), και η εφαρμογή του συγκεκριμένου σεναρίου αποτέλεσε τη συνέχεια. Η αξιοποίηση των ΤΠΕ έδωσε νέα πνοή στο μάθημα και απέδειξε ότι είναι δυνατός και ένας άλλος, εναλλακτικός τρόπος ανάγνωσης αλλά και χρήσης της τεχνολογίας και των εργαλείων της στην ανάγνωση της λογοτεχνίας.

Κείμενα

Λογοτεχνικά κείμενα σχολικών εγχειριδίων

ΚΝΛ Β΄ Λυκείου:

Μ. Καραγάτσης, [Γιούγκερμαν](#)

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό:

Μη λογοτεχνικά κείμενα

Μικέ Μ. 2007. «Εμφυλη και φυλετική διαφορά στον Γιούγκερμαν.» Στο Μ. Καραγάτσης, *Ο Γιούγκερμαν και τα στερνά του*, 11-32. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας» Ι. Δ. Κολλάρου & Σιας Α.Ε.

Λήμμα [Γενιά του 1930](#) στα [Πρόσωπα και θέματα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας](#)[1-4-2015]

Μιχαλόπουλος Δ. «[Η οδύσσεια του πραγματικού 'Γιούγκερμαν'](#)», εφ. *Το Βήμα* (25-12-1998) [1-4-2015].

[Ο παντοτινά νέος Καραγάτσης](#) (ενότητα στην ιστοσελίδα-αφιέρωμα [1908-2008](#).)

[Εκατό χρόνια από τη γέννησή του Μ. Καραγάτση \(Εθνικό Κέντρο Βιβλίου\)](#))

Μπερλής Ά., «[Μ. Καραγάτσης](#)» (ΠΟ.Θ.Ε.Γ.)[1-4-2015]

Βίντεο

Ψηφιακό Αρχείο της ΕΡΤ

Τηλεοπτική σειρά «Εμείς οι Έλληνες»: [Επεισόδιο 6^ο: Η Ελλάδα στο Μεσοπόλεμο 1922-1940](#)

[Γιούγκερμαν](#) (τα 17 επεισόδια της τηλεοπτικής σειράς, παραγωγής 2007-2008)

(Πηγή: Greek-Movies)

Ιστοσελίδες

Η [σελίδα για τον Μ. Καραγάτση](#) στο Facebook

[1908-2008. Εκατό χρόνια από τη γέννησή του Μ. Καραγάτση \(Εθνικό Κέντρο Βιβλίου\)](#)

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

1^η διδακτική ώρα (αίθουσα διδασκαλίας με διαδραστικό πίνακα)

Η τάξη είχε ενημερωθεί ήδη, σε γενικές γραμμές, από την εκπαιδευτικό για το θέμα του σεναρίου και τη διαθεματική προσέγγιση που επιχειρούσε το σενάριο. Είχε ζητηθεί από την τάξη να γίνει προετοιμασία για τον χωρισμό σε έξι ομάδες (βάσει των έξι αποσπασμάτων του βιβλίου και των ηρώων που επρόκειτο να μελετηθούν), αντί του συνήθους για το τμήμα αριθμού των πέντε ομάδων. Επομένως, στην πρώτη ώρα της εφαρμογής του σεναρίου οι μαθητές είχαν ήδη καταλήξει στις έξι ομάδες με ιδιαίτερη ευκολία, χωρίς τη συνήθη καθυστέρηση, καθώς είναι εξοικειωμένοι με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο εργασίας.

Δόθηκε στους μαθητές το 1^ο Φύλλο Εργασίας, κοινό για όλες τις ομάδες. Οι μαθητές παρακινήθηκαν να κρατούν σημειώσεις από όσα παρακολουθούν για να βοηθηθούν στην εργασία τους. Οι σημειώσεις έπρεπε να σχετίζονται με τον συγγραφέα, τον χαρακτήρα του και το έργο του. Η τάξη, με τη χρήση του διαδραστικού πίνακα, περιηγήθηκε σύντομα στην ιστοσελίδα του Facebook και στην ιστοσελίδα του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου για τον συγγραφέα. Η τάξη σχολίασε σύντομα το προφίλ, καθώς και την επιμελημένη ιστοσελίδα του ΕΚΕΒΙ. Κατόπιν, παρακολούθησε τμήμα από εκπομπή της ΕΡΤ που ήταν αφιερωμένη στον συγγραφέα. Επίσης, παρακολούθησαν τα πρώτα 2-3 λεπτά από το ομώνυμο σήριαλ, για να αποκτήσουν μια εικόνα για τους ήρωες. Μετά το τέλος της προβολής, η τάξη ενδιαφέρθηκε ιδιαίτερα για τον πρώτο έρωτα του συγγραφέα, θέμα το οποίο αναπτύσσεται στο πρώτο διήγημά του «Η κυρία Νίτσα». Έτσι, η εκπαιδευτικός σημείωσε στον διαδραστικό πίνακα και οι μαθητές πρόσθεσαν στο φύλλο εργασίας τους και τον σύνδεσμο που οδηγούσε στο κείμενο. Επίσης, σχολιάστηκε η σχέση του συγγραφέα με την οικογένειά του. Κάποιος μαθητής σχολίασε τις φωτογραφίες του Καραγάτση και έκανε εικασίες για τον χαρακτήρα του (φιλήδονος, επιρρεπής σε πάθη, ιδιότροπος, ίσως εγωκεντρικός).

Οι μαθητές εξέφρασαν την απορία πώς ένας νεκρός συγγραφέας διαθέτει σελίδα στο Facebook, ποιος/οι θα κατασκεύαζαν μια τέτοια σελίδα, τι θα περιείχε αυτή και ποιος θα γινόταν «φίλος» με κάποιον νεκρό. Με αφορμή αυτό, έγινε συζήτηση για τον τρόπο με τον οποίο τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης μπορούν να συσχετιστούν με τη λογοτεχνία. Οι μαθητές, στο τέλος της ώρας, επεσήμαναν σελίδες τις οποίες διατηρούν οι ίδιοι οι συγγραφείς ή οι αναγνώστες τους, οι οποίες σχετίζονται με παρουσιάσεις βιβλίων, λέσχες ανάγνωσης, βιβλιόφιλους κλπ. Επίσης, αναφέρθηκαν στην συζήτηση τα βιβλιοφιλικά ιστολόγια (blogs). Αξίζει να σημειωθεί ότι τη συζήτηση προώθησαν οι συμμετέχοντες στον όμιλο δημιουργικής γραφής και ανάγνωσης του σχολείου μας, οι οποίοι και επεσήμαναν σελίδες του Facebook τις οποίες διατηρούν συγγραφείς γνωστοί στους μαθητές (Σοφία Νικολαΐδου, Νίκη Τρουλλινού).

Οι μαθητές κράτησαν χειρόγραφες σημειώσεις, ώστε να συντάξουν ένα κείμενο σε Word, έκτασης μιας σελίδας, με βάση τα ζητούμενα του [1^{ου} Φύλλου εργασίας](#). Με τη δραστηριότητα αυτή η τάξη είχε την ευκαιρία να γνωρίσει σε μεγαλύτερο βάθος αρκετές πτυχές της ζωής και του έργου του συγγραφέα Καραγάτση. Δε ζητήθηκε να καταγράψουν οι μαθητές χαρακτηριστικό απόσπασμα από το έργο του Καραγάτση, γιατί, αφενός, θεωρήθηκε ότι το τμήμα δεν θα ανταποκρινόταν επαρκώς σε αυτήν την εργασία και αφετέρου, ορισμένοι μαθητές είχαν ήδη εκδηλώσει ενδιαφέρον για την ανάγνωση του διηγήματος «Η κυρία Νίτσα» και ανέλαβαν να μιλήσουν σύντομα για αυτό την επόμενη ώρα. Η τάξη, όπως και κατά την εφαρμογή του προηγούμενου σεναρίου, έδειξε απρόθυμη να συντάξει τα κείμενα σε Word και κυρίως να τα αναρτήσει στο ιστολόγιο του τμήματος. Συζητήθηκε η λύση της δημιουργίας μιας κοινότητας σε άλλο περιβάλλον, αντί του συνήθους για την τάξη Wiki, και κυρίως μιας κλειστής κοινότητας στο Facebook. Εντέλει, η τάξη συμφώνησε στην ανάρτηση στο ιστολόγιο, το οποίο ήδη είχε χρησιμοποιηθεί και για άλλες δραστηριότητες.

2^η διδακτική ώρα (αίθουσα διδασκαλίας)

Την επόμενη μέρα έλαβε χώρα η 2^η διδακτική ώρα του σεναρίου. Το αρχικό σενάριο την ώρα αυτή προέβλεπε τη συνεργασία με τον καθηγητή που δίδασκε στην τάξη Νεοελληνική Γλώσσα. Είχε προηγηθεί συνεννόηση με την καθηγήτρια για να διδαχθούν οι απαραίτητες σελίδες. Η τάξη διάβασε τις απαιτούμενες σελίδες. Ξεκίνησε από το βιβλίο της Νεοελληνικής Γλώσσας στη [σελ. 124](#) και σημείωσε τον ορισμό για τα στερεότυπα. Διάβασε τα κείμενα σχετικά με τα έμφυλα στερεότυπα και ακολούθησε συζήτηση. Η τάξη ανακάλεσε στοιχεία από το προαναγνωστικό στάδιο κατά τη διδασκαλία της ενότητας «Τα φύλα στη λογοτεχνία» το προηγούμενο σχολικό έτος. Στη διδάσκουσα της Νεοελληνικής Γλώσσας είχαν δοθεί [τα κείμενα που είχαν χρησιμοποιηθεί στο προαναγνωστικό στάδιο στην Α΄ Λυκείου](#) στο συγκεκριμένο τμήμα καθώς και κείμενο για [Τα κοινωνικά προβλήματα των γυναικών στις ανεπτυγμένες χώρες](#) (από το Τμήμα Μεθοδολογίας, Ιστορίας και Θεωρίας της Επιστήμης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών). Κατά τη διδασκαλία τονίστηκε η σύνδεση των δύο μαθημάτων και επεξηγήθηκε στην τάξη η έννοια της διαθεματικότητας.

Με τη συζήτηση σχετικά με τα έμφυλα στερεότυπα επιδιώχθηκε οι μαθητές να αποκτήσουν μια συνολική εικόνα για την έννοια των στερεοτυπικών απόψεων για τα φύλα και μάλιστα διαχρονικά. Τονίστηκε ότι το βιβλίο της Γλώσσας χρησιμοποιεί στοιχεία περασμένων δεκαετιών. Για τον λόγο αυτόν συζητήθηκαν οι πιθανές αλλαγές αντιλήψεων στο πέρασμα των ετών. Η γενική αντίληψη ήταν ότι τα στερεότυπα αυτά περί φύλων έχουν, ως ένα σημείο, μεταβληθεί τα τελευταία χρόνια.

Στο τέλος της διδακτικής ώρας, η εκπαιδευτικός υπενθύμισε στους μαθητές: α. να έχουν μαζί τους τις σημειώσεις από το μάθημα της Γλώσσας την επόμενη φορά στο μάθημα της Λογοτεχνίας β. να μελετήσουν το [εισαγωγικό σημείωμα](#) του βιβλίου για τον *Γιούγκερμαν* και γ. να έχουν γράψει το κείμενό τους για τον Καραγάτση.

3^η διδακτική ώρα (αίθουσα διδασκαλίας)

Την 3^η ώρα οι έξι ομάδες κλήθηκαν να μελετήσουν καθεμιά από ένα από τα αποσπάσματα του βιβλίου και να σημειώσουν στοιχεία με βάση δύο άξονες: α) τα έμφυλα στερεότυπα και β) τα στοιχεία νατουραλισμού κάθε αποσπάσματος. Η διδάσκουσα τους ενημέρωσε ότι το 2^ο φύλλο εργασίας ήταν ήδη αναρτημένο στο ιστολόγιο της τάξης αλλά το διένειμε και έντυπο στις ομάδες. Οι σημειώσεις αυτές θα τους χρησίμευαν στη σύνθεση της ομαδικής εργασίας.

Πριν την ανάγνωση των αποσπασμάτων δόθηκαν οι απαραίτητες διευκρινίσεις για το έργο και οι μαθητές κράτησαν σημειώσεις για ορισμένα σημεία του βιβλίου. Έτσι, διευκρινίστηκαν στοιχεία για την Τρούμπα, για την καταγωγή του Γιούγκερμαν και την άφιξή του στην Ελλάδα, για την εργασία του κλπ. Κρίθηκε σκόπιμο να μην αναγνωστούν τα αποσπάσματα στην ολομέλεια και για λόγους οικονομίας χρόνου και επειδή είχε προηγηθεί η συζήτηση για τον ήρωα και το κλίμα του βιβλίου και είχαν δοθεί διευκρινιστικά στοιχεία. Προτιμήθηκε κάθε ομάδα να διαβάσει ένα απόσπασμα και μάλιστα τα κύρια πρόσωπα κάθε αποσπάσματος να αποτελέσουν και το αντικείμενο μελέτης των αντίστοιχων ομάδων. Έτσι, η ομάδα που διάβασε για τη Βούλα ανέλαβε να ασχοληθεί με αυτόν τον χαρακτήρα. Στην πορεία της ανάγνωσης, αν υπήρχε πρόβλημα, η εκπαιδευτικός θα διέκοπτε την κατά ομάδα ανάγνωση και θα παρείχε πρόσθετα στοιχεία.

Δεν χρειάστηκε να δοθεί άλλη πληροφορία. Οι μαθητές έως το τέλος της ώρας είχαν διαβάσει τα αποσπάσματα και είχαν αρχίσει να εκφέρουν κρίσεις για τα πρόσωπα και την εποχή. Τα κείμενα κίνησαν το ενδιαφέρον της τάξης περισσότερο, όπως δήλωσαν κάποιοι μαθητές, εξαιτίας της ζωντάνιας τους. Η 1^η ομάδα που μελετούσε το απόσπασμα 1 εντυπωσιάστηκε από τις αναφορές στο εμπόριο ναρκωτικών. Προς το τέλος της ώρας διέκοψαν μάλιστα την ανάγνωση των ομάδων και ζήτησαν να ανακοινώσουν στην ολομέλεια τις «ανακαλύψεις» τους, όπως τις χαρακτήρισαν (σχολιάζοντας ότι τίποτε δεν άλλαξε εντέλει από τη δεκαετία του '20), επειδή θεώρησαν ότι αποτελεί στοιχείο ενδεικτικό της προσωπικότητας του

Γιούγκερμαν η ενασχόληση με το εμπόριο ναρκωτικών και την παρανομία. Τότε, η 2^η ομάδα συμπλήρωσε το πορτρέτο του Γιούγκερμαν με στοιχεία από την επαγγελματική δράση και τις φιλοδοξίες του ήρωα, ενώ η 3^η ομάδα άντλησε στοιχεία από το απόσπασμα 3 για την υπόλοιπη ζωή του κύριου ήρωα, κυρίως για τους χώρους και την παρέα των διασκεδάσεών του. «Αριβίστας» ήταν ο χαρακτηρισμός που δόθηκε από μερικούς μαθητές αφού την λέξη «αριβισμός» είχαμε συναντήσει και συζητήσει στα εισαγωγικά για την *Αργώ* του Γ. Θεοτοκά. «Αδίστακτο ρεμάλι» ανέφεραν άλλοι μαθητές.

Οι ομάδες εύκολα εντόπισαν τα νατουραλιστικά στοιχεία και μάλιστα κατανόησαν καλύτερα από ό,τι σε άλλα κείμενα τον νατουραλισμό. Η ομάδα που διάβασε το απόσπασμα 4 για τον Καραμάνο και τη φίλια του με τον Γιούγκερμαν επιφορτίστηκε και με την ανάγνωση του αποσπάσματος 6 για να αποκτήσει μια καλύτερη εικόνα για τον ήρωα και τη σχέση του με τον Βάσια. Ομοίως και η ομάδα τριών κοριτσιών, η οποία διάβασε το απόσπασμα 5 για τη Βούλα, πήρε στοιχεία και από το εισαγωγικό σημείωμα του αποσπάσματος 6 για να μελετήσει πιο σφαιρικά την ηρωίδα. Η Βούλα ως χαρακτήρας εντυπωσίασε και προβλημάτισε ιδιαίτερα την ομάδα.

Τα αποσπάσματα στο σύνολό τους προκάλεσαν απορίες στους μαθητές σχετικά με τους χαρακτήρες και η εκπαιδευτικός τόνισε ότι οι περισσότερες απορίες τους θα επιλυθούν με την ανάγνωση των σελίδων που θα δοθούν στις ομάδες στη συνέχεια του σεναρίου.

Η εργασία που δόθηκε για την επόμενη ώρα ήταν να εντοπίσουν νατουραλιστικά στοιχεία και να καταγράψουν τα γνωρίσματα των χαρακτήρων που συνάντησαν. Τα κείμενά τους έπρεπε να είναι σε Word και να αναρτηθούν στο ιστολόγιο της τάξης, όπως είχε τελικά συμφωνηθεί.¹

¹ Βλ. στον Φάκελο Τεκμηρίων τα αρχεία *apospasma3.doc*, *antonis_stavados.doc*, *savvas_sklavogiannis.doc*.

4^η διδακτική ώρα (αίθουσα διδασκαλίας με διαδραστικό πίνακα)

Την ώρα αυτή οι μαθητές παρακολούθησαν στον διαδραστικό πίνακα ένα βίντεο για τον μεσοπόλεμο από τη σειρά *Εμείς οι Έλληνες* «[Επεισόδιο 6^ο: Η Ελλάδα στο Μεσοπόλεμο 1922-1940](#)». Ακολούθησε συζήτηση για την εποχή αυτή και τη σημασία της στη διαμόρφωση του σύγχρονου ελληνικού κράτους. Η τάξη είχε ασχοληθεί και πάλι με τον Μεσοπόλεμο με αφορμή τα εισαγωγικά για τη γενιά του '30 και την *Αργώ* του Θεοτοκά που την είχαν διδαχθεί οι μαθητές πριν το σενάριο. Επομένως, συζητήθηκαν τα χαρακτηριστικά της εποχής και οι μαθητές κράτησαν σημειώσεις.

Προβλήθηκαν εικόνες της καθημερινότητας του Μεσοπολέμου στον διαδραστικό πίνακα και ακολούθησε συζήτηση. Κατά τη διάρκειά της τοποθετήθηκε ο Γιούγκερμαν στο πλαίσιο αυτό. Οι μαθητές σχολίασαν πόσο το κοινωνικό περιβάλλον της εποχής ευνοούσε την ανάδειξη προσώπων όπως ο Γιούγκερμαν και εύλογα προχώρησαν σε παραλληλισμούς με τη σημερινή εποχή. Στη συνέχεια, δόθηκε το σύντομο κείμενο «[Οι σχέσεις των φύλων](#)» από την ιστοσελίδα του Ε.ΚΕ.ΒΙ. για τον συγγραφέα και το κείμενο του Άρη Μπερλή, «[Μ. Καραγάτσης](#)» από τον Π.Ο.Θ.Ε.Γ.

Μετά το τέλος της ανάγνωσης, η εκπαιδευτικός ζήτησε από τους μαθητές να συγκρίνουν τα κείμενα που έγραψαν οι ίδιοι για τον Καραγάτση απαντώντας στο 1^ο Φύλλο Εργασίας με αυτά που μόλις είχαν διαβάσει. Παρατήρησαν εύκολα τις διαφορές και τα σημεία στα οποία ο Μπερλής εστίασε, αλλά διαπίστωσαν ότι και οι ίδιοι δεν είχαν πέσει έξω στις παρατηρήσεις τους για τον συγγραφέα Καραγάτση. Επιπλέον, διάβασαν από το Ε.ΚΕ.ΒΙ. το [κείμενο](#) της συζύγου του, Νίκης, και εκείνοι οι μαθητές που είχαν επιμείνει στην ιδιοτροπία και την ιδιαιτερότητα του Καραγάτση θεώρησαν ότι δικαιώθηκαν.

Με το τέλος αυτής της διδακτικής ώρας οι μαθητές ήταν πλέον έτοιμοι να προχωρήσουν στην ανάγνωση αποσπασμάτων του μυθιστορήματος.

5^η διδακτική ώρα (αίθουσα διδασκαλίας)

Η εκπαιδευτικός αυτήν την ώρα είχε μαζί της τους δύο τόμους του βιβλίου και ζήτησε από τους μαθητές να επεξεργαστούν τις σελίδες που προηγούνται και έπονται των αποσπασμάτων που τους δόθηκαν καθώς και όποιες άλλες σελίδες ήθελαν. Οι τόμοι ήταν διαθέσιμοι σε δύο αντίτυπα ο καθένας: ένα από τη βιβλιοθήκη της εκπαιδευτικού και ένα από τη δανειστική Βικελαία Δημοτική Βιβλιοθήκη Ηρακλείου. Αμέσως μετά, μοιράστηκε σε κάθε μαθητή κάθε ομάδας σε φωτοτυπία το [3^ο Φύλλο Εργασίας](#), διαφορετικό για κάθε ομάδα, με αποσπάσματα του μυθιστορήματος.

Αφού θα μελετούσαν τα αποσπάσματα, θα συνέθεταν ένα κείμενο για τον ήρωα που είχαν αναλάβει, υπό το πρίσμα της ανδρικής ή γυναικείας του ταυτότητας. Οι ομάδες κράτησαν χειρόγραφες σημειώσεις και τις δακτυλογράφησαν στο σπίτι για να τις αναρτήσουν στο διαδίκτυο. Σε κάποιες από τις ομάδες δόθηκαν περισσότερες από τις προβλεπόμενες από το αρχικό σενάριο σελίδες, προκειμένου να σχηματίσουν καλύτερη εικόνα για τους ήρωές τους. Επιπλέον, οι ομάδες παρακινήθηκαν ξανά να διαβάσουν συμπληρωματικά και άλλα αποσπάσματα του βιβλίου.²

Η [1^η ομάδα](#) μελέτησε τις σελίδες 132-136, 144-145, 154-157 («Ο Γιούγκερμαν περπατούσε σιωπηλός ... τις καινούργιες τούτες παρέες», «Θαρρούσαν πως άλλη μορφή», «Ο Σταβάδος κατοικούσε... έμπειρου γυναικά») του μυθιστορήματος. Ο χαρακτήρας με τον οποίον ασχολήθηκε ήταν ο Αντώνης Σταβάδος. Η ομάδα, αποτελούμενη από τέσσερις μαθήτριες, αντιμετώπισε με τρόπο βιωματικό τον ήρωα και τη γυναίκα του, ως να επρόκειτο για πραγματικά πρόσωπα. Οι μαθήτριες αντιπάθησαν τον Σταβάδο και τη γυναίκα του, αλλά και τον πονηρό και «ακόλαστο» Γιούγκερμαν. Ανακοίνωναν δυνατά στην τάξη κάθε χαρακτηρισμό του ήρωα. Ζήτησαν από την εκπαιδευτικό και άλλες πληροφορίες και για τον λόγο αυτό τους δόθηκαν και άλλες σχετικές σελίδες.

² Πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι υπήρχε ιδιαίτερη δυσκολία στη μεταφόρτωση του κειμένου από το [Scribd](#) και χρησιμοποιήθηκε περισσότερο το βιβλίο με φωτοτυπίες που διανεμήθηκαν στους μαθητές.

Η 2^η ομάδα μελέτησε το απόσπασμα των σελίδων 171-183 («Ο Σάββας Σκλαβογιάννης καθόταν ... της Εμπορικής Οικονομίας») και ασχολήθηκε με τον χαρακτήρα του Σάββα Σκλαβογιάννη. Η ομάδα διαπίστωσε ότι αρκετές από τις σελίδες του αποσπάσματος αναφέρονταν στον πατέρα των αδελφών Σκλαβογιάννη που έπαιξε καταλυτικό ρόλο στη διαμόρφωση της προσωπικότητας των παιδιών του. Δυσκολεύτηκαν, επομένως, να δώσουν την εικόνα του Σάββα, εφόσον τα αποσπάσματα αφορούσαν κυρίως τον πατέρα. Το ερώτημα που τέθηκε αφορούσε τη σχέση που είχε αυτός ο ήρωας με τον Γιούγκερμαν και τον τρόπο με τον οποίο συνδέθηκαν. Έτσι, η εκπαιδευτικός πρότεινε στους μαθητές να αναζητήσουν και άλλα αποσπάσματα για να δια φωτίσουν αυτή τη σχέση. Κανένας από τους δύο αυτούς χαρακτήρες (του Σάββα και του πατέρα του) δεν άρεσε στην ομάδα.

Η 3^η ομάδα μελέτησε τις σελίδες 217-226 και 296-297 («Οι δυο άντρες βρέθηκαν ... θα το μάθεις κι αυτό» και «Ο Βάσινας γελούσε... Και μέλλον») του μυθιστορήματος. Η ομάδα εστίασε στον Μιχάλη Καραμάνο. Η ομάδα αυτή είχε μελετήσει και τα αποσπάσματα 4 και 6 του σχολικού βιβλίου, τα οποία αναφέρονται στον ίδιο ήρωα και είχε αποκτήσει μια πληρέστερη εικόνα για αυτόν, καθώς και για την επιρροή του στον Γιούγκερμαν. Ο ήρωας δεν φάνηκε να συγκίνησε ιδιαίτερα την ομάδα. Εντοπίστηκαν φυσικά οι διαφορές του από τον κύριο χαρακτήρα του βιβλίου, η πνευματικότητά του, η απαισιοδοξία του, αλλά και «η φιλοσοφημένη αντίληψη για τη ζωή», όπως επεσήμανε μία μαθήτριά από την ομάδα. Η ομάδα θεώρησε, εύστοχα, ότι ο Καραμάνος αποτελεί τον αντίποδα του Γιούγκερμαν, και ότι υπάρχει για να φωτιστεί η αντίθεση των δύο χαρακτήρων. Επίσης, παρατήρησαν ότι ο Καραμάνος ήταν αυτός που θα έπρεπε να έχει καλύτερη εξέλιξη και καλύτερο τέλος στο βιβλίο, συγκριτικά με τον Γιούγκερμαν. Με τη βοήθεια της εκπαιδευτικού συζητήθηκε η επιρροή του νατουραλισμού στην παρουσίαση του Γιούγκερμαν και στο τέλος του Καραμάνου, το οποίο είναι σύμφωνο με το ρεύμα του ρεαλισμού.

Η 4^η ομάδα διάβασε τις σελίδες 160-164 (Κεφάλαιο Η') και 275-279 («Όλ' αυτά τα γνωστά... δε μιλούσε ποτέ για τη δική του») του μυθιστορήματος. Την

ομάδα, η οποία απαρτιζόταν από τρία κορίτσια, απασχόλησε ο χαρακτήρας της Βούλας Παπαδέλη. Η επιλογή του προσώπου έγινε από την εκπαιδευτικό, καθώς η ομάδα είχε διαβάσει τα αποσπάσματα του βιβλίου για τη Βούλα και δύο μαθήτριες είχαν παρακολουθήσει επεισόδια της τηλεοπτικής σειράς στο Youtube και η ηρωίδα αυτή τους είχε κινήσει το ενδιαφέρον. Η μια από τις μαθήτριες αντιπάθησε τη Βούλα και τη θεώρησε αναποφάσιστη. Ωστόσο, η διδάσκουσα της επέστησε την προσοχή στα έμφυλα στερεότυπα της εποχής και στον βαθμό στον οποίο η Βούλα –και περισσότερο η οικογένειά της– ανταποκρίθηκαν σε αυτά τα στερεότυπα. Οι μαθήτριες όφειλαν να σκεφτούν τις επιλογές της ηρωίδας και τους καταναγκασμούς τους οποίους υφίστατο εξαιτίας του φύλου της. Ακόμη, οι μαθήτριες επικεντρώθηκαν στο είδος της σχέσης που αναπτύσσεται ανάμεσα στη Βούλα και τον Γιούγκερμαν. Επιπλέον, διάβασαν τις σελίδες της πρώτης ιδιότυπης «συνάντησης» Βάσια-Βούλας, στην αρχή του βιβλίου, στο πλοίο προς Πειραιά. Σε αυτές έγιναν εμφανέστερα τα έμφυλα στερεότυπα και τα κοινωνικά στερεότυπα της εποχής.

Η 5^η ομάδα μελέτησε τις σελίδες 292-295 και 353-355 («Οι τελευταίες δεκαπέντε μέρες πέρασαν ... μα μόνο τη χαρά τη δική του» και «Καθώς το αυτοκίνητο... του πολυαγάπητου αδερφού») του μυθιστορήματος. Ο χαρακτήρας που μελέτησε ήταν η Αλκμήνη Γιαγκοπούλου.³ Η ηρωίδα έγινε συμπαθής στην ομάδα, η οποία αποτελούνταν από τέσσερα αγόρια. Ο ένας μαθητής παρατήρησε ότι η Αλκμήνη μάλλον ήταν ερωτευμένη με τον Γιούγκερμαν, αν και μεγαλύτερή του. Η συμπάθεια των μαθητών για την ηρωίδα προέκυψε και από την αυτοκτονία της Αλκμήνης, μιας γυναίκας, όπως παρατήρησαν οι μαθητές «τελείως μέσα στα στερεότυπα της εποχής». Το ερώτημά τους ήταν γιατί αυτοκτόνησε αφού παντρεύτηκε, πράγμα που ήταν ουσιαστικά η επιθυμία της. Η εκπαιδευτικός τούς παρότρυνε να σκεφτούν τον χαρακτήρα της Αλκμήνης και τα πιθανά όνειρά της και να τα συγκρίνουν με την σκληρή πραγματικότητα. Η απάντηση ήταν εύκολη: η Αλκμήνη όφειλε να θυσιαστεί για τον αδελφό της. «Ο αδελφός δεν μπορούσε να

³ Βλ. στον Φάκελο Τεκμηρίων το αρχείο [alkmini_vasias.pdf](#).

παντρευτεί πριν αποκαταστήσει τις αδελφές του, το έχουμε δει σε ελληνικές ταινίες», παρατήρησαν. Οι ταινίες και το βιβλίο σχολιάστηκαν, με τη συνδρομή της εκπαιδευτικού, ως «αντανάκλαση» της πραγματικότητας.

Η 6^η ομάδα μελέτησε τις σελίδες 312 («Η ομορφιά της Ντίνας... κάτι σαν χάος μυστηριακό») και 330-332 («–Καλημέρα Βάσια. ...καθώς το τραίνο σιγοκυλούσε πλάι στο κύμα») του μυθιστορήματος. Οι μαθητές ασχολήθηκαν με τον χαρακτήρα της Ντίνας Σκλαβογιάννη. Η ομάδα, η οποία αποτελούνταν από αγόρια, παρατήρησε την περιγραφή της ηρώιδας και την επιμονή στην εξωτερική ομορφιά της. Σχολίασαν την προκλητική συμπεριφορά της, οπωσδήποτε ασύμβατη με τα κοινωνικά στερεότυπα της εποχής, σχετικά με τη συμπεριφορά μιας γυναίκας. Επίσης, σχολίασαν το όνομα «Ντίνα» αντί του «Ντίνας», αποτέλεσμα της αστικής καταγωγής της οικογένειας, η οποία θέλει να τονίσει την κοινωνική της θέση και τον πλούτο. Εύστοχα συνδύασαν τη συμπεριφορά της με το οικογενειακό της περιβάλλον (αστική τάξη). «Κάπως ξεδιάντροπη» την χαρακτήρισαν εντέλει, και μάλιστα όταν προκάλεσε τον Γιούγκερμαν. Με δεδομένη την εικόνα που οι μαθητές είχαν σχηματίσει για τον Βάσια, υπέθεσαν ότι αυτός θα την έβλεπε απλώς ως αντικείμενο για εφήμερη σχέση.

Οι ομάδες δεν θέλησαν να δημιουργήσουν παρουσίαση με λογισμικό και προτίμησαν το γραπτό κείμενο. Κράτησαν επομένως σημειώσεις τις οποίες θα επεξεργαζόταν κάποιο μέλος για να τις αναρτήσει στο ιστολόγιο του τμήματος.

6^η διδακτική ώρα- εργασία σε υπολογιστές του σχολείου

Την ώρα αυτή οι μαθητές θα πήγαιναν στο εργαστήριο πληροφορικής για να ολοκληρώσουν την εργασία της προηγούμενης ώρας και να την αναρτήσουν στο ιστολόγιο. Ωστόσο, η επίσκεψη Ολλανδών καθηγητών στο πλαίσιο του προγράμματος Erasmus, το οποίο είχε αναλάβει ο καθηγητής Πληροφορικής του σχολείου, μας ανάγκασε να χρησιμοποιήσουμε τους διαθέσιμους υπολογιστές του σχολείου, έξι στον αριθμό. Το γεγονός αυτό διέσπασε την τάξη σε διαφορετικούς χώρους: τρεις ομάδες εργάστηκαν στο γραφείο διδασκόντων και τρεις στη βιβλιοθήκη του σχολείου, ευτυχώς στον ίδιο όροφο.

Η ώρα αυτή είχε για την τάξη μεγάλο ενδιαφέρον διότι, προτού διασκορπιστούν στους υπολογιστές, είχαν λάβει το [4^ο Φύλλο εργασίας](#), κοινό για όλες τις ομάδες για να φτιάξουν το προφίλ των ηρώων τους στο Facebook, με βάση τα κείμενά τους από την επεξεργασία των αποσπασμάτων που διάβασαν. Όλοι οι μαθητές έπρεπε να γίνουν μέλη της κλειστής ομάδας που δημιουργήθηκε στο Facebook, και κατόπιν ο ένας ήρωας θα έστελνε αίτημα φιλίας στον άλλον, ώστε στη συνέχεια να είναι δυνατή η διαδικτυακή συνομιλία.

Στην αρχή, υπήρχε δισταγμός των μαθητών για τη χρήση των προφίλ, αλλά κυρίως για τον εμπλουτισμό τους με διάφορα χαρακτηριστικά. Η καθηγήτρια εξήγησε τη σκοπιμότητα της χρήσης του Facebook: η δημιουργία προφίλ των ηρώων δεν ήταν ένα παιχνίδι, αλλά μια απόπειρα να καταγράψουν τα χαρακτηριστικά των ηρώων τους και να τα συμπληρώσουν με τη φαντασία τους. Ζητήθηκε από τους μαθητές να εμβαθύνουν στα πρόσωπα του βιβλίου και να φανταστούν στοιχεία απαραίτητα για τη συγκρότηση μιας εικόνας. Για παράδειγμα, δεν ήταν απαραίτητο να υποθέσουν σε ποιο σχολείο φοίτησε η Αλκμήνη, ούτε τις μουσικές προτιμήσεις της Ντάινα, όμως κρίθηκε απαραίτητο να αναρτήσουν τα κείμενα κάθε ομάδας για τον ήρωα και να συμπληρωθούν με στοιχεία τέτοια ώστε να δημιουργούν μια ολοκληρωμένη εικόνα του χαρακτήρα. Τονίστηκε η χρήση του Facebook για εκπαιδευτικό σκοπό και συζητήθηκε η «καλή και κακή χρήση» των κοινωνικών δικτύων. Τέλος, ζητήθηκε από τους μαθητές να αντιμετωπίσουν τα προφίλ με σοβαρότητα και υπευθυνότητα, σαν να επρόκειτο για αληθινά πρόσωπα.

Οι ομάδες εργάστηκαν με προθυμία και διάθεση, διότι, αφενός και κυρίως, είχαν στα χέρια τους ένα εργαλείο της καθημερινότητάς τους, αφετέρου, είχαν δείξει ενδιαφέρον για τους ήρωες με τους οποίους είχαν ασχοληθεί. Για τις φωτογραφίες των ηρώων χρησιμοποίησαν εικόνες από την τηλεοπτική σειρά *Γιούγκερμαν* ή φωτογραφίες άλλων προσώπων τα οποία θεώρησαν ότι έχουν τα χαρακτηριστικά του ήρωα που μελετούσαν, και κυρίως φωτογραφίες ηθοποιών. Έτσι π.χ. για το προφίλ του Σάββα χρησιμοποιήθηκε φωτογραφία γνωστού ηθοποιού. Όταν η ομάδα κλήθηκε

να δικαιολογήσει την επιλογή της, επικεντρώθηκε στα εξωτερικά χαρακτηριστικά του ήρωα, όπως περιγράφονται στο βιβλίο. Είναι χαρακτηριστικό ότι τη σελίδα του Γιούγκερμαν ανέλαβε να διαμορφώσει ένας χαμηλού προφίλ και χαμηλής γενικότερα επίδοσης μαθητής. Εκείνος, μετά από συζήτηση της ολομέλειας, θέλησε να είναι ο Γιούγκερμαν και στους ζωντανούς, δραματοποιημένους διαλόγους που θα ακολουθούσαν, καθώς οι ομάδες, και κυρίως εκείνες που ασχολήθηκαν με τη Βούλα και τον Σταβάδο, ήθελαν να προχωρήσουν σε δραματοποίηση.⁴

7^η διδακτική ώρα (εργαστήριο πληροφορικής)

Την ώρα αυτή, οι ομάδες ολοκλήρωσαν το προφίλ των ηρώων που είχαν μελετήσει και ανάρτησαν σε αυτό ένα σύντομο κείμενο, το οποίο είχαν ήδη συνθέσει βάσει των σημειώσεών τους για κάθε ήρωα. Ταυτόχρονα, είχαν την ευκαιρία να γνωρίσουν και τους χαρακτήρες με τους οποίους ασχολήθηκαν οι υπόλοιπες ομάδες και να θέσουν ερωτήσεις η μία ομάδα στην άλλη για τη σχέση τους με τον Γιούγκερμαν.

Ακολούθως, τους δόθηκε χρόνος να συνομιλήσουν διαδικτυακά με τον κεντρικό ήρωα του μυθιστορήματος, όπως προβλεπόταν στο αρχικό σενάριο. Βέβαια, υπήρξαν παρεκτροπές στη χρήση του Facebook και ορισμένοι μαθητές άνοιγαν τα δικά τους προφίλ ή πρόσθεταν στους ήρωες ποδοσφαιρικές προτιμήσεις κλπ., οπότε χρειάστηκε πολλές φορές η παρέμβαση της εκπαιδευτικού. Η διαδικτυακή συζήτηση κράτησε λίγα λεπτά. Ο διαδικτυακός διάλογος υπήρξε υποτυπώδης, αμήχανος και ελάχιστα σύμφωνος με την εποχή. Οι μαθητές, όσο και να είχαν πληροφορίες για τον ιστορικοκοινωνικό περίγυρο, όσο και να είχε προηγηθεί συζήτηση, δεν μπορούσαν να εντάξουν με άνεση τους ήρωες στην εποχή και να δημιουργήσουν ανάλογη συζήτηση.

Ενδιαφέρον παρουσίασε ο διάλογος μεταξύ Σάββα Σκλαβογιάννη και Γιούγκερμαν. Ο μαθητής που είχε «χριστεί» και «αυτοχριστεί» Γιούγκερμαν έδωσε ενδιαφέρουσες εξηγήσεις, αν και όχι απόλυτα σύμφωνες με την προσωπικότητα του

⁴Βλ. στον Φάκελο Τεκμηρίων τα αρχεία savvas_daina.pdf και alkmini_vasias_pdf.

ήρωα, όπως είχε παρουσιαστεί ως τότε. Όταν ρωτήθηκε για ποιον λόγο θέλει να καταστρέψει το εργοστάσιο των Σκλαβογιάννηδων μη δίνοντας δάνεια, απάντησε ότι δεν θέλει κάτι τέτοιο, διότι η Βούλα, ο Καραμάνος και η ηλικία είχαν αλλάξει τον Γιούγκερμαν και τον είχαν κάνει να ωριμάσει.

Η ομάδα που είχε μελετήσει τη Βούλα Παπαδέλη είχε επιλέξει μία μαθήτριά για να υποδυθεί την ηρωίδα, ενώ ο μαθητής-Γιούγκερμαν ήταν έτοιμος να δεχτεί ερωτήσεις και να απαντήσει. Η Βούλα ρώτησε τον Βάσια πώς βλέπει την ίδια και αν τον ενοχλεί η ελευθερία της ως γυναίκας. Ο Βάσιος ρώτησε πώς τον αντιμετωπίζει η Βούλα και εκείνη απάντησε βασισμένη στα έντονα έμφυλα γνωρίσματα του ήρωα: «σκληρός, αδίστακτος στη δουλειά, αλλά προστατευτικός μαζί της, όπως όφειλε να είναι ένας άντρας».

Στη συνέχεια, σύμφωνα με το [4^ο Φύλλο Εργασίας](#) (κοινό για όλες τις ομάδες) χρειάστηκε οι ομάδες να συντάξουν τον ζωντανό διάλογο μεταξύ του ήρωά τους και του Γιούγκερμαν. Ιδιαίτερη εργασία είχαν οι ομάδες που θέλησαν να παρουσιάσουν δραματοποιημένο τον διάλόγό τους. Τέτοιοι διάλογοι δημιουργήθηκαν μεταξύ των Βούλας-Γιούγκερμαν, Σάββα-Ντάινας, Σταβάδου-Βάσια, και Αλκμήνης-Βάσια.

8^η διδακτική ώρα (υπολογιστές του σχολείου)

Αποφασίστηκε από την ολομέλεια, σε συνεννόηση με την εκπαιδευτικό, να προστεθεί στο σενάριο και 9^η ώρα, κατά την οποία θα παρουσιάζονταν οι δραματοποιημένοι διαλόγοι και θα γινόταν συζήτηση για το βιβλίο και τους ήρωες. Με το σκεπτικό ότι η ώρα αυτή συνέπιπτε με την τελευταία ημέρα μαθημάτων πριν από τις διακοπές του Πάσχα, το αίτημα έγινε δεκτό. Θεωρήθηκε από την εκπαιδευτικό ότι το σενάριο θα είχε έναν ευχάριστο και γνωστικά γόνιμο επίλογο και θα υπήρχε χρόνος για συζήτηση των εντυπώσεων των μαθητών.

Την 8^η ώρα οι ομάδες έπρεπε να μεταβούν στο εργαστήριο αλλά και πάλι υπήρχαν προβλήματα, λόγω του διαγωνισμού PISA. Επομένως, και πάλι χρησιμοποίησαν υπολογιστές του σχολείου για να συνθέσουν τους ζωντανούς διαλόγους και να συμπληρώσουν [τον πίνακα σύγκρισης \(6^ο Φύλλο εργασίας\)](#) του

διαδικτυακού και του ζωντανού διαλόγου που τους είχε μοιραστεί σε φωτοτυπία. Οι ζωντανοί διάλογοι θα λάμβαναν χώρα την επόμενη διδακτική ώρα⁵. Την ώρα αυτή ο καθηγητής πληροφορικής είδε τους διαλόγους μεταξύ των ηρώων, μίλησε με τους μαθητές για τη χρήση του Facebook και τους παρουσίασε τα εργαλεία Autocollage της Microsoft και Picasa της Google, για να κατασκευάσουν κολλάζ με φωτογραφίες των ηρώων.

Οι μαθητές την ώρα αυτή έπρεπε να συνθέσουν τους ζωντανούς διαλόγους ενώ πλέον είχαν πλήρη εικόνα των διαφορών με τους διαδικτυακούς διαλόγους. Είχαν ήδη συναντήσει δυσκολίες σχετικά με τα θέματα της συζήτησης και είχαν ζητήσει τη βοήθεια της εκπαιδευτικού. Τα θέματα ήταν απλά, τόσο στον διαδικτυακό όσο και στον φυσικό διάλογο, και αφορούσαν τη σχέση των προσώπων στο βιβλίο. Όπως επεσήμαναν όλες οι ομάδες, υπερτερεί ο ζωντανός διάλογος με την αμεσότητα και τη ζωντάνια της ουσιαστικής επαφής. Οι ομάδες τόνισαν την σημασία των εξωγλωσσικών στοιχείων και της γλώσσας του σώματος, τα οποία λείπουν από τον διαδικτυακό διάλογο. Σε ερώτημα της εκπαιδευτικού «τότε γιατί μιλάμε περισσότερο διαδικτυακά παρά ζωντανά;», σημείωσαν την ευκολία του διαδικτυακού διαλόγου όταν μεσολαβεί μεγάλη απόσταση, καθώς και το μηδενικό κόστος, αλλά διαφώνησαν σχετικά με το μεγαλύτερο ποσοστό που καταλαμβάνει ο διαδικτυακός διάλογος. Οι μαθητές θεώρησαν ότι μιλούν περισσότερο ζωντανά στην καθημερινότητά τους. Η σύγκριση αυτή τους κάλεσε ουσιαστικά να σκεφτούν (και αυτό είναι και το κέρδος της συγκεκριμένης δράσης αναφορικά και με τις στοχεύσεις του σεναρίου στο επίπεδο των στάσεων) τη στάση τους για το πώς και πόσο χρησιμοποιούν διαλόγους στο διαδίκτυο και τι γνωρίσματα/μειονεκτήματα έχουν αυτού του είδους οι διάλογοι.

Επίσης, οι ομάδες έπρεπε, βάσει του [5ου Φύλλου εργασίας](#) που τους δόθηκε, να φτιάξουν ένα πολυτροπικό κείμενο με τη βοήθεια του διαδικτυακού λογισμικού [Tagxedo](#)⁶. Αν και τους είχε προταθεί να χρησιμοποιήσουν το λογισμικό Autocollage,

⁵ Βλ. ό.π. το αρχείο sygrisi1.doc.

⁶ Βλ. ό.π. το antonis_stavados.doc.

οι μαθητές δεν το επέλεξαν για κατασκευή κολάζ, επειδή οι φωτογραφίες που διέθεταν από το διαδίκτυο δεν ευνοούσαν, όπως ισχυρίστηκαν, την κατασκευή κολάζ. Επέλεξαν λέξεις και φράσεις άλλοι από το απόσπασμα που μελέτησαν και άλλοι από τον διάλογο που συνέταξαν, με σκοπό να δημιουργήσουν ένα συννεφόμελο. Κατόπιν, χρησιμοποιώντας τις γνώσεις που αποκόμισαν από τη μελέτη του *Γιούγκερμαν* για τα έμφυλα στερεότυπα της εποχής του Μεσοπολέμου και τις γνώσεις τους για τα σύγχρονα έμφυλα στερεότυπα συνέταξαν κείμενο για να το αναρτήσουν στο ιστολόγιο της τάξης. Οι ομάδες κατέληξαν σε σύντομα κείμενα αναφορικά με τα έμφυλα στερεότυπα του μεσοπολέμου και του σήμερα.⁷

9^η διδακτική ώρα (αίθουσα διδασκαλίας)

Η ώρα αυτή, όπως ειπώθηκε, δεν προβλέφθηκε από το αρχικό σενάριο, αλλά κρίθηκε αναγκαία τόσο για την παρουσίαση των δραματοποιημένων διαλόγων όσο και για την αποτίμηση του σεναρίου από τους μαθητές.

Κάθε ομάδα είχε επιλέξει τον μαθητή που θα την εκπροσωπούσε υποδυόμενος τον αντίστοιχο ήρωα. Η εκπαιδευτικός είχε συστήσει στις ομάδες να εστιάσουν στους διαλόγους τους στις έμφυλες σχέσεις και τα αντίστοιχα στερεότυπα, βασιζόμενες στο μυθιστόρημα. Στη συνέχεια, οι μαθητές προχώρησαν στον δραματοποιημένο διάλογο, στον οποίο η Βούλα άρρωστη και ετοιμοθάνατη ζητά να δει τον Βάσια· εκείνος της εξομολογείται τον έρωτά του.

Η ομάδα τεσσάρων μαθητριών που είχε μελετήσει τον Σταβάδο επέλεξε να αναπαραστήσει μια συνομιλία ανάμεσα στον Αντώνη, τη σύζυγό του και τον Γιούγκερμαν. Το σενάριό τους ήταν προϊόν φαντασίας βασισμένο στο βιβλίο: ο Γιούγκερμαν, ο Σταβάδος και η γυναίκα του επισκέπτονται ένα κατάστημα στο οποίο η πωλήτρια φαίνεται να γνωρίζει τυχαία την παράνομη σχέση του Βάσια με τη σύζυγο του Αντώνη, ενώ ο τελευταίος φαίνεται ανόητος, όπως προκύπτει από τον διάλογο.

⁷ Βλ. ό.π. τα antonis_stavados.doc και vasia_voula.doc.

Η ομάδα των αγοριών που είχε αναλάβει την Αλκμήνη δυσκολεύτηκε ιδιαίτερα τόσο στον διαδικτυακό όσο και στον ζωντανό διάλογο. Τα τέσσερα αγόρια, χωρίς ιδιαίτερη αγάπη στη λογοτεχνία και χωρίς διάθεση να εργαστούν αρκετά για το μάθημα, κατέληξαν σε έναν διάλογο πολύ σύντομο αλλά αποκαλυπτικό των διαθέσεων της Αλκμήνης απέναντι στον Γιούγκερμαν, ο οποίος, όπως είπαν «την σέβεται αλλά και την λυπάται»⁸. Ο Σκλαβογιάννης συνομιλεί με την Ντάινα και προσπαθεί να τη ρίξει στην αγκαλιά του Βάσια για να εξασφαλίσει ευνοϊκό δάνειο για την εταιρεία του⁹.

Οι διάλογοι πραγματοποιήθηκαν αφού κάθε ομάδα είχε πρώτα παρουσιάσει στον διαδραστικό πίνακα το προφίλ του ήρωά της στο Facebook και είχε δώσει μια γενική εικόνα του με έμφαση στα έμφυλα γνωρίσματά τους και βάσει των έμφυλων στερεοτύπων της εποχής. Οι διάλογοι διήρκεσαν περίπου 30 λεπτά επειδή υπήρχαν παρεμβάσεις από τις άλλες ομάδες-ήρωες. Ωστόσο, οι μαθητές έδειξαν ότι είχαν δημιουργήσει κείμενα βασισμένα στον χαρακτήρα και τα έμφυλα γνωρίσματα των ηρώων που μελέτησαν.

Προς το τέλος της ώρας, οι μαθητές εξέφρασαν την άποψή τους για το σενάριο: η εξέλιξή του τους είχε ικανοποιήσει. Το βιβλίο τους είχε φανεί ενδιαφέρον σε γενικές γραμμές, με πλοκή και όχι «όπως άλλα βαρετά που κάνουμε», όπως παρατήρησε ένας μαθητής, ενώ μια μαθήτρια συμπλήρωσε, και συμφώνησαν όλοι, ότι «η *Αργώ*, της ίδιας εποχής, ήταν πολύ βαρετό έργο». Περισσότερο τους κινητοποίησαν οι δραματοποιημένοι διάλογοι και η χρήση του Facebook. Στους μαθητές φάνηκε περίεργο αλλά και ενδιαφέρον το γεγονός ότι ενέταξαν στη λογοτεχνία το Facebook, καθώς και ότι αισθάνθηκαν να ζωντανεύουν οι λογοτεχνικοί χαρακτήρες.

⁸ Βλ. ό.π. το [alkmini_vasias.pdf](#).

⁹ Βλ. ό.π. το [savvas_daina.pdf](#).

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1^ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (κοινό για όλες τις ομάδες)

Μ. ΚΑΡΑΓΑΤΣΗΣ *Γιούγκερμαν*

Το ντοκιμαντέρ που παρακολουθήσαμε μπορείτε να το βρείτε στη διεύθυνση:

- <http://archive.ert.gr/8564/>

Άλλα στοιχεία για τον Καραγάτση μπορείτε να βρείτε:

- <https://www.facebook.com/mkaragatsis/?fref=ts>
- <http://karagatsis.ekebi.gr/>
- <http://tvxs.gr/news/%CF%80%CF%81%CF%8C%CF%83%CF%89%CF%80%CE%B1/%CE%BF-%CE%BC%CF%85%CF%83%CF%84%CE%B7%CF%81%CE%B9%CF%8E%CE%B4%CE%B7%CF%82-%CE%BC-%CE%BA%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%B3%CE%AC%CF%84%CF%83%CE%B7%CF%82>

Ακόμη μπορείτε να δείτε και:

- <https://Wikis.engrade.com/a244> (η σελίδα περιέχει και τη διεύθυνση του ντοκιμαντέρ που είδαμε και άλλες έγκυρες διευθύνσεις απ' όπου μπορείτε να αντλήσετε πληροφορίες για τον συγγραφέα). Εδώ υπάρχει και η διεύθυνση για το πρώτο διήγημά του για τη δασκάλα του, «Η κυρία Νίτσα»:

<http://digitalschool.minedu.gov.gr/modules/ebook/show.php/DSGL105/229/1692,542>

[1/](#)

Για τον ομώνυμο ήρωα του βιβλίου διαβάστε:

<http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=106442>

Και δείτε τμήμα από την τηλεοπτική μεταφορά του 1976 ή την νεώτερη μεταφορά (σχεδόν όλα τα επεισόδια):

http://www.dailymotion.com/video/xo8ura_%CE%B3io%CF%85%CE%B3%CE%BA%CE%B5%CF%81%CE%BC%CE%B1n-1%CE%BF-%CE%B5%CF%80%CE%B5%CE%B9%CF%83%CF%8C%CE%B4%CE%B9%CE%BF_shortfilms

Κρατήστε σημειώσεις για τα εξής θέματα:

- α) ο άνθρωπος Μ. Καραγάτσης
- β) ο συγγραφέας Μ. Καραγάτσης
- γ) τα θέματα του έργου του

- **Ατομική Εργασία (για το σπίτι)**

Να συνθέσετε σε Word ένα κείμενο μιας περίπου σελίδας με βάση τους παραπάνω άξονες χρησιμοποιώντας και τις σημειώσεις σας.

2^ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

(κοινό για όλες τις ομάδες)

Αφού διαβάσετε τα αποσπάσματα του σχολικού βιβλίου να κρατήσετε σημειώσεις για:

- α) τα στοιχεία νατουραλισμού και το χρονικό και κοινωνικό πλαίσιο και
- β) τα έμφυλα στερεότυπα.

Να χρησιμοποιήσετε τις σημειώσεις σας από τη συζήτηση της προηγούμενης ώρας στην νεοελληνική γλώσσα.

Ομαδική Εργασία

Να συνθέσετε ένα κείμενο με βάση τους παραπάνω άξονες.

3^ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΟΜΑΔΑ 1^η

Αφού διαβάσετε τις σελίδες 132-136, 144-145 και 154-157 («Ο Γιούγκερμαν περπατούσε σιωπηλός... τις καινούργιες τούτες παρέες», «Θαρρούσαν πως άλλη μορφή», «Ο Σταβάδος κατοικούσε...έμπειρου γυναικά») του μυθιστορήματος κρατήστε σημειώσεις για τον ήρωα Αντώνη Σταβάδο.

Ομαδική Εργασία:

Συνθέστε ένα κείμενο (σε πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου) ή δημιουργήστε μια παρουσίαση (με λογισμικό δημιουργίας παρουσιάσεων) με θέμα τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του ήρωα που μελετήσατε. Επικεντρώνεστε στην ανδρική ή γυναικεία ταυτότητα που αυτός αναδεικνύει μέσα από τη συμπεριφορά του ή από την άποψη που ο Γιούγκερμαν ή ο αφηγητής παραθέτει για αυτόν.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΟΜΑΔΑ 2^η

Αφού διαβάσετε τις σελίδες 171-182 («Ο Σάββας Σκλαβογιάννης καθόταν... τη στάχτη του τζακιού με την τσιμπίδα») του μυθιστορήματος κρατήστε σημειώσεις για τον ήρωα Σάββα Σκλαβογιάννη.

Ομαδική Εργασία:

Συνθέστε ένα κείμενο (σε πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου) ή δημιουργήστε μια παρουσίαση (με λογισμικό δημιουργίας παρουσιάσεων) με θέμα τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του ήρωα που μελετήσατε. Επικεντρώνεστε στην ανδρική ή γυναικεία ταυτότητα που αυτός αναδεικνύει μέσα από τη συμπεριφορά του ή από την άποψη που ο Γιούγκερμαν ή ο αφηγητής παραθέτει για αυτόν.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΟΜΑΔΑ 3^η

Αφού διαβάσετε τις σελίδες 217-226 και 296-297 («Οι δυο άντρες βρέθηκαν... θα το μάθεις κι αυτό» και « Ο Βάσινας γελούσε... Και μέλλον») του μυθιστορήματος κρατήστε σημειώσεις για τον ήρωα Μιγάλη Καραμάνο.

Ομαδική Εργασία:

Συνθέστε ένα κείμενο (σε πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου) ή δημιουργήστε μια παρουσίαση (με λογισμικό δημιουργίας παρουσιάσεων) με θέμα τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του ήρωα που μελετήσατε. Επικεντρώνεστε στην ανδρική ή γυναικεία ταυτότητα που αυτός αναδεικνύει μέσα από τη συμπεριφορά του ή από την άποψη που ο Γιούγκερμαν ή ο αφηγητής παραθέτει για αυτόν.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΟΜΑΔΑ 4^η

Αφού διαβάσετε τις σελίδες 160-164 (Κεφάλαιο Η') και 275-279 («Ολ' αυτά τα γνωστά... δε μιλούσε ποτέ για τη δική του») του μυθιστορήματος κρατήστε σημειώσεις για την ηρώίδα Βούλα Παπαδέλη.

Ομαδική Εργασία:

Συνθέστε ένα κείμενο (σε πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου) ή δημιουργήστε μια παρουσίαση (με λογισμικό δημιουργίας παρουσιάσεων) με θέμα τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του ήρωα που μελετήσατε. Επικεντρώνεστε στην ανδρική ή γυναικεία ταυτότητα που αυτός αναδεικνύει μέσα από τη συμπεριφορά του ή από την άποψη που ο Γιούγκερμαν ή ο αφηγητής παραθέτει για αυτόν.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΟΜΑΔΑ 5^η

Αφού διαβάσετε τις σελίδες 292-295 και 353-355 («Οι τελευταίες δεκαπέντε μέρες πέρασαν ... μα μόνο τη χαρά τη δική του» και «Καθώς το αυτοκίνητο... του πολυαγάπητου αδερφού») του μυθιστορήματος κρατήστε σημειώσεις για την ηρωίδα Αλκμήνη Γιακοπούλου.

Ομαδική Εργασία:

Συνθέστε ένα κείμενο (σε πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου) ή δημιουργήστε μια παρουσίαση (με λογισμικό δημιουργίας παρουσιάσεων) με θέμα τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του ήρωα που μελετήσατε. Επικεντρώνεστε στην ανδρική ή γυναικεία ταυτότητα που αυτός αναδεικνύει μέσα από τη συμπεριφορά του ή από την άποψη που ο Γιούγκερμαν ή ο αφηγητής παραθέτει για αυτόν.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΟΜΑΔΑ 6^η

Αφού διαβάσετε τις σελίδες 312 («Η ομορφιά της Ντίνας... κάτι σαν χάος μυστηριακό») και 330-332 («← Καλημέρα Βάσια... καθώς το τραίνο σιγοκυλούσε πλάι στο κύμα») του μυθιστορήματος, κρατήστε σημειώσεις για την Ντίνα Σκλαβογιάννη.

Ομαδική Εργασία:

Συνθέστε ένα κείμενο (σε πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου) ή δημιουργήστε μια παρουσίαση (με λογισμικό δημιουργίας παρουσιάσεων) με θέμα τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του ήρωα που μελετήσατε. Επικεντρώνεστε στην ανδρική ή γυναικεία ταυτότητα που αυτός αναδεικνύει μέσα από τη συμπεριφορά του ή από την άποψη που ο Γιούγκερμαν ή ο αφηγητής παραθέτει για αυτόν.

4^ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΚΟΙΝΟ ΓΙΑ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΟΜΑΔΕΣ

Αφού δημιουργήσετε το προφίλ του ήρωά σας στο Facebook και ανταποκριθείτε στο αίτημα φιλίας από τον Γιούγκερμαν, ανοίξτε έναν διαδικτυακό διάλογο με τον Γιούγκερμαν πάνω σε θέματα τα οποία είδατε να συζητούν οι ήρωες στο μυθιστόρημα ή/και σε άλλα θέματα τα οποία νομίζετε ότι θα απασχολούσαν τους ήρωες εκείνη την εποχή.

5^ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΚΟΙΝΟ ΓΙΑ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΟΜΑΔΕΣ

Α. Ετοιμάστε έναν ζωντανό διάλογο ανάμεσα στον ήρωά σας και τον Γιούγκερμαν. Μπορούν να συνομιλήσουν για θέματα παρόμοια με αυτά που παρουσιάζονται να συζητούν στο βιβλίο ή για άλλα που θεωρείτε ότι ταιριάζουν στον χαρακτήρα τους. Ο διάλογος μπορεί να παραδοθεί γραπτά ή να παρουσιαστεί δραματοποιημένος στην τάξη.

Α. Γράψτε ένα κείμενο (200-250 λέξεις) στο οποίο αποτυπώνονται τα έμφυλα χαρακτηριστικά του ήρωα που μελετήσατε. Ανταποκρίνονται αυτά στα στερεότυπα των φύλων της εποχής εκείνης; Διαφέρουν αυτά τα στερεότυπα σήμερα;

Γ. Δημιουργήστε μια εικόνα που θα εκπροσωπεί τον ήρωά σας με το διαδικτυακό λογισμικό συννεφόλεξων [Tagxedo](#) χρησιμοποιώντας λέξεις ή αποσπάσματα κειμένου από το μυθιστόρημα. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε κάποιο από τα προγράμματα δημιουργίας κολάζ ή αφίσας (Autocollage ή Picasa) συνθέτοντας την εικόνα του ήρωα με screenshots/εικόνες από την τηλεοπτική σειρά [Γιούγκερμαν](#).

6^ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΚΟΙΝΟ ΓΙΑ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΟΜΑΔΕΣ

Συγκρίνουμε τους δύο διαλόγους (φυσικό και διαδικτυακό) ως προς τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

Πίνακας σύγκρισης

Χαρακτηριστικά	Διάλογος/συνομιλία μέσω Facebook	Διάλογος/συνομιλία με φυσική παρουσία
Δυνατότητα ουσιαστικής επικοινωνίας		
Αμεσότητα		
Ζωντάνια / Θεατρικότητα		
Χρήση εξωγλωσσικών στοιχείων επικοινωνίας		
Γλώσσα σώματος		
Κατανόηση του περιεχομένου συνομιλίας		
Κατανόηση της συναισθηματικής κατάστασης του συνομιλητή		
Γράψτε στα παρακείμενα πλαίσια ποια είναι, σε γενικές γραμμές, η άποψή σας για τις δύο αυτές μορφές επικοινωνίας/ συνομιλίας.		

Z. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Οι διάλογοι που συνθέτουν οι μαθητές θα μπορούσαν να αποτελέσουν κίνητρο για μια πιο ολοκληρωμένη δραματοποίηση. Οι μαθητές αρέσκονται στις δραματοποιήσεις, και μάλιστα όταν οι ίδιοι είναι οι «σεναριογράφοι». Βέβαια, ο εκπαιδευτικός οφείλει να ορίζει και να επιβλέπει το πλαίσιο εντός του οποίου κινούνται οι δραματοποιήσεις, ανάλογα με την τάξη. Έτσι, είναι δυνατόν η δραματοποίηση να βασίζεται αυστηρά στο βιβλίο και να αναπαράγει διαλόγους ηρώων ή, το προτιμητέο, με αφορμή σχέσεις, διαλόγους και γνωρίσματα των χαρακτήρων οι μαθητές να επεκτείνουν το κείμενο και να δημιουργούν το δικό τους σύντομο θεατρικό έργο.

Επίσης, είναι δυνατή η μεταφορά του σεναρίου στην Α΄ Λυκείου στην ενότητα «Τα φύλα στη λογοτεχνία», με την κατάλληλη παραμετροποίηση.

H. ΚΡΙΤΙΚΗ

Το σενάριο εφαρμόστηκε με ικανοποιητικά αποτελέσματα, επειδή οι μαθητές ήταν εξοικειωμένοι με τις στερεοτυπικές αντιλήψεις περί φύλων, είχαν ήδη διδαχτεί κείμενο της ίδιας περιόδου και είχαν γνωρίσει τον ιστορικοκοινωνικό περίγυρο του έργου, γνώριζαν το ρεύμα του νατουραλισμού και ήταν εξοικειωμένοι με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο. Εντούτοις, το σενάριο εφαρμόστηκε σε τμήμα που δεν έχει ιδιαίτερη αγάπη στην λογοτεχνία και για τον λόγο αυτόν χρειαζόταν διαρκής παρότρυνση των περισσότερων ομάδων προκειμένου να προχωρήσουν στις εργασίες. Οι μόνες δραστηριότητες που βρήκαν ιδιαίτερη απήχηση στους μαθητές ήταν η κατασκευή του προφίλ των χαρακτήρων και η δραματοποίηση των διαλόγων, οι δράσεις εκείνες δηλαδή που είτε άπτονται της τεχνολογίας, έτσι όπως οι έφηβοι μαθητές τη βιώνουν καθημερινά, είτε απαιτούν την αυτενέργεια και τη δραστηριοποίησή τους.

Το ιδιαίτερο στοιχείο της εφαρμογής ήταν η αλλαγή στάσης έναντι των κοινωνικών δικτύων και της τεχνολογίας σε συσχετισμό με την ανάγνωση της λογοτεχνίας. Η αλλαγή αυτή διαπιστώθηκε μετά την ολοκλήρωση του σεναρίου σε συζήτηση της τάξης με την εκπαιδευτικό, οπότε και παρακινήθηκαν οι μαθητές να αναζητήσουν blogs, προφίλ στο Facebook κλπ. σχετικά με βιβλία, λογοτεχνικούς ήρωες, συγγραφείς κλπ.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Καραγάτσης, Μ. 2007 (1938). *Γιούγκερμαν Α΄*. (Εικοστή έκτη έκδοση). Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας» Ι.Δ. Κολλάρου & Σιας Α.Ε.

Οδηγίες για τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων στο Γενικό Λύκειο (Σχολικό έτος 2009-2010). Αθήνα: ΟΕΔΒ.

Πετρουλάκη Κ., Βρυώνης Μ., Ντιναπόγιας Α., & Τσιριγώτη Α. (2008). Σειρά παρακολούθησης και αξιολόγησης των επιπτώσεων των εκπαιδευτικών πολιτικών στο φύλο. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα του Κέντρου Ερευνών για Θέματα Ισότητας: http://www.kethi.gr/attachments/132_PARAKOLOUTHISI_EKPAIDEUTIKWN_POLITIKWN_FYLO.pdf (24/12/2013)

Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα της Λογοτεχνίας Α΄ Λυκείου (ΦΕΚ Β 1562/27-6-2011 http://digitalschool.minedu.gov.gr/modules/document/file.php/DSGL-A111/%CE%94%CE%95%CE%A0%CE%A0%CE%A3-%CE%91%CE%A0%CE%A3/programma_spoudon_ne_logot_new.pdf)

Τσαούση, Α. (2006). Τα κοινωνικά προβλήματα των γυναικών στις ανεπτυγμένες χώρες. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα του Τμήματος Μεθοδολογίας, Ιστορίας και Θεωρίας της Επιστήμης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών: <http://www.phs.uoa.gr/~ahatzis/SGH08.pdf> (24/12/2013)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

- **Η αντίληψη της αρρενωπότητας και της θηλυκότητας**

ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ 3/10/2011

Τα στερεότυπα για το φύλο αναφέρονται στις στάσεις και τις αντιλήψεις σχετικά με την αρρενωπότητα και τη θηλυκότητα. Η διαμόρφωση των πεποιθήσεων αυτών ενέχει έντονα πολιτισμικά στοιχεία και εξελίσσεται διαχρονικά.

Η ταυτότητα του βιολογικού, ψυχολογικού και κοινωνικού ρόλου εμφανίζεται στην ηλικία των δύο ετών, μετασχηματίζεται κατά τη λύση του Οιδιπόδειου Συμπλέγματος και παγιώνεται κατά την εφηβεία. Οι διαφορές στα φύλα, παρά το δυναμισμό του κινήματος για τη γυναικεία χειραφέτηση, τις διακηρύξεις για την ισότητα και τις κοινωνικές αναπροσαρμογές του ρόλου της οικογένειας, έχουν μείζονα σημασία, τόσο στη διαμόρφωση του εγώ, όσο και στις αιτιακές αποδόσεις των κοινωνικών χαρακτηριστικών.

Διάφορες έρευνες έχουν επισημάνει ότι τα κορίτσια – είτε εκ φύσεως είτε ως επίκτητη ιδιότητα- ωριμάζουν νωρίτερα σε σύγκριση με τα αγόρια, έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες επιβίωσης, είναι υγιέστερα, υπερτερούν στην ανάπτυξη του γλωσσικού κώδικα, αντιλαμβάνονται επιτυχέστερα τα συναισθήματα. Τα αγόρια συνήθως επιτυγχάνουν μεγαλύτερη αυτονομία, εμπλέκονται σε πιο έντονες μορφές παιχνιδιού, είναι περισσότερο διεκδικητικά και πιο δημιουργικά. Σε έρευνα του Helson (1967) επιτυχημένες γυναίκες μαθηματικοί (επαγγελματική ιδιότητα στην οποία κατά κύριο λόγο διαπρέπουν άνδρες) βαθμολογήθηκαν όσον αφορούσε γνωρίσματα της προσωπικότητάς τους. Τα χαρακτηριστικά, που τους αποδόθηκαν και εξηγούσαν την έφεσή τους στα Μαθηματικά, αναφέρονται κυρίως σε άντρες: φιλοδοξία, αυθορμητισμός, αυθεντικότητα, επιμονή, ψυχικό σθένος, διεκδικητικότητα, αυτονομία, τάση για επίτευξη, αυτοεκτίμηση.

Είναι γεγονός ότι πέρα από τα βιολογικά αναπτυξιακά στάδια, τα οποία ακολουθούν μια προδιαγεγραμμένη πορεία, οι ενήλικες αντιμετωπίζουν με

διαφορετικό τρόπο τα αγόρια και τα κορίτσια σε όλα τα στάδια της εξέλιξης: Επιτρέπουν στα αρσενικά βρέφη να απομακρύνονται περισσότερο, ακόμα και εκτός οπτικού τους πεδίου, τους παρέχουν αμοιβές καθώς εξερευνούν το χώρο και τα αντικείμενα, προσεγγίζουν με μεγαλύτερη τρυφερότητα τα κορίτσια και τους φέρονται σα να ήταν εύθραυστα, δίνουν περισσότερες λεκτικές οδηγίες στα θηλυκά παιδιά, ενθαρρύνουν τον ανταγωνισμό στις παρέες των αγοριών, καθορίζουν το ντύσιμο και τη φροντίδα του σώματος, επιτρέποντας περισσότερα ναρκισσιστικά στοιχεία στα κορίτσια.

Αν και η ρήση ‘ Η ανατομία είναι μοίρα’ αμφισβητήθηκε από το φεμινιστικό κίνημα, Σε γενικές γραμμές οι διεθνείς έρευνες συγκλίνουν στο ότι τα ανδρικά στερεότυπα εγκαθιδρύουν την εικόνα ενός ατόμου προσανατολισμένου προς το έργο, λογικού και ικανού στην επίλυση προβλημάτων και σε ένα γυναικείο πρότυπο πιο επικοινωνιακού, με ενδιαφέρον για το κοινωνικοσυναισθηματικό κλίμα και περισσότερο παθητικού.(...)

Παλαιότερες έρευνες στην Ελλάδα διαπίστωναν ότι η αντίληψη του φύλου είναι πολύ ισχυρή και ότι η απόκλιση από τα στερεότυπα οδηγούσε σε κοινωνικό στιγματισμό. Η χειραφέτηση της γυναίκας καθυστέρησε σε σύγκριση με τις περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες και κατοχυρώθηκε περισσότερο νομοθετικά, παρά ως αντανάκλαση κοινωνικής προόδου, όσον αφορά τις σχέσεις των δύο φύλων. Η οικογένεια, που συνεπικουρούμενη από το σχολείο, αποτελεί τον κυριότερο κοινωνικοποιητικό θεσμό, δέχεται ισχυρά πλήγματα, με τη συχνότητα των διαζυγίων να αυξάνεται κατακόρυφα, η μονογονεϊκότητα επεκτείνεται και σε μη αστικές περιοχές ως αποδεκτή μορφή οικογένειας και η συμβίωση αναγνωρίζεται θεσμικά.(...)

Οι Έλληνες νέοι, ακόμα κι αν προέρχονται από διαζευγμένους γονείς, οραματίζονται τη σύσταση παραδοσιακής οικογένειας, η οποία αναπαράγει τα στερεότυπα του φύλου, αντλούν συναισθηματική πληρότητα από αυτήν (σε ποσοστό 60%), περισσότερο από ότι από τους φίλους ή τους ερωτικούς συντρόφους.

-Να αναζητήσετε διαφημίσεις στις οποίες πρωταγωνιστούν άντρες/γυναίκες και να τις φέρετε στην τάξη.

-Αφού μελετήσετε τηλεοπτικές, διαδικτυακές και έντυπες διαφημίσεις να περιγράψετε πώς παρουσιάζονται οι άντρες/γυναίκες, αγόρια/κορίτσια

- **Η ΑΝΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ 2 ΦΥΛΩΝ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**

virtualschool.web.auth.gr/2.2-3/Praxis/TheodorouKoutlisInequality.html

Η εκπαίδευση δεν ήταν πάντα ανοιχτή για τις γυναίκες. Οι διάφορες κοινωνίες, σε όλες τις προγενέστερες χρονικές περιόδους, διαμόρφωσαν και θεσμοθέτησαν μια γυναίκα ικανή να εργάζεται, κυρίως μέσα στο σπίτι, και όταν οι κοινωνικό-οικονομικές ανάγκες το επέβαλαν και έξω από το σπίτι, αλλά όχι αρκετά ευφυή για να μορφωθεί. Ειδικότερα, το 19ο αιώνα που οι γυναίκες αρχίζουν να διεκδικούν αγωνιστικά το δικαίωμα στη μόρφωση, συναντούν τα μεγαλύτερα εμπόδια. Άλλωστε τι χρειάζονται τη μόρφωση οι γυναίκες, αφού κατά την κρατούσα άποψη της εποχής, όπως εκφράζεται από τον Όσκαρ Ουάιλντ «οι γυναίκες είναι διακοσμητικό φύλο, καμιά γυναίκα δεν είναι μεγαλοφυΐα». Το δικαίωμα συμμετοχής των κοριτσιών στην εκπαίδευση κερδήθηκε σταδιακά.

(...)

Η κοινωνιολογία της εκπ/σης κατάφερε να δείξει, ότι το σχολείο δεν είναι ενοποιητικό και απελευθερωτικό, αλλά συμβάλλει στην αναπαραγωγή της κυρίαρχης ιδεολογίας και στη διαιώνιση των ανισοτήτων. Στη χώρα μας, οι εκπ/κοί θεσμοί αναπαράγουν την ανισότητα των δυο φύλων, δεν παρέχουν ισότητα ευκαιριών, και μέσα τους επιβιώνουν και αναπτύσσονται και νέες άμεσες και έμμεσες διακρίσεις φύλου που διαφοροποιούν τις δυνατότητες μάθησης των κοριτσιών και των αγοριών. Σε ότι αφορά το θεσμικό πλαίσιο απαγορεύεται κάθε διάκριση με βάση το φύλο αλλά όπως έχει διαφανεί μέσα από έρευνες, οι εκπ/κές πρακτικές με άμεσο τρόπο θέτουν σε πλεονεκτικότερη θέση τα αγόρια, και περιορίζουν συγκριτικά τη δυνατότητα

μάθησης και επιτυχίας των κοριτσιών. Επίσης οι εκπ/κές πρακτικές και η εκπ/κή διαδικασία ενισχύει και αναπαράγει τα κοινωνικά στερεότυπα για τα φύλα. Το εκπ/κό σύστημα με εκπ/κές πρακτικές, που θεωρούνται «αυτονόητες» οδηγεί έμμεσα τα κορίτσια σε κατάσταση άνισων ευκαιριών, σε σχέση με τα αγόρια της ίδιας τάξης. Τα ερευνητικά δεδομένα αποδεικνύουν, ότι το διδακτικό υλικό και τα αναλυτικά προγράμματα συντελούν στην ανάπτυξη και την αναπαραγωγή των στερεοτύπων για τα δύο φύλα της εκπ/σης σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Η έρευνα της Ε. Μαραγκουδάκη για τα παιδικά βιβλία, που χρησιμοποιούνται στο Ν/γείο, διαπίστωσε ότι υπάρχει διαφοροποίηση των φύλων, σύμφωνα με τα παραδοσιακά στερεότυπα κοινωνικά πρότυπα.

Στο χώρο της οικογένειας, όπως αυτός παρουσιάζεται στα παιδικά βιβλία του Ν/γείου, υπάρχει απόλυτος καταμερισμός ρόλων ανάμεσα στα δύο φύλα και απόλυτος διαχωρισμός των ευθυνών και των υποχρεώσεών τους. Ο πατέρας προβάλλεται να επιστρέφει κατακουρασμένος το βράδυ από τη δουλειά του, η οποία είναι υποχρέωσή του που απορρέει από το ρόλο του οικονομικού τροφοδότη της οικογένειας. Ο ρόλος του αυτός, τον απαλλάσσει από το να έχει οποιαδήποτε συμμετοχή στις δουλειές του σπιτιού και την ανατροφή των παιδιών. Αντίθετα, η μητέρα είναι στο σπίτι, και μοναδική της ασχολία και μέλημα είναι οι δουλειές του νοικοκυριού και η φροντίδα των παιδιών. Η μητέρα δεν εργάζεται έξω από το σπίτι. Μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις έχει επάγγελμα, όταν ζει μόνη με το παιδί της σε δύσκολες οικονομικές συνθήκες. Η μητέρα δεν βγαίνει ποτέ από το σπίτι, η ανατροφή των παιδιών, οι δουλειές του νοικοκυριού δεν προβάλλονται ως εργασία, αλλά ως ένδειξη αγάπης της μητέρας προς τα μέλη της οικογένειάς της. Ο απόλυτος αυτός καταμερισμός ρόλων, αντικατοπτρίζει τα παραδοσιακά κοινωνικά πρότυπα, και όπως αποτυπώνεται στα βιβλία, είναι πιο παραδοσιακός και αυστηρός, και σε μεγάλο βαθμό αναχρονιστικός.